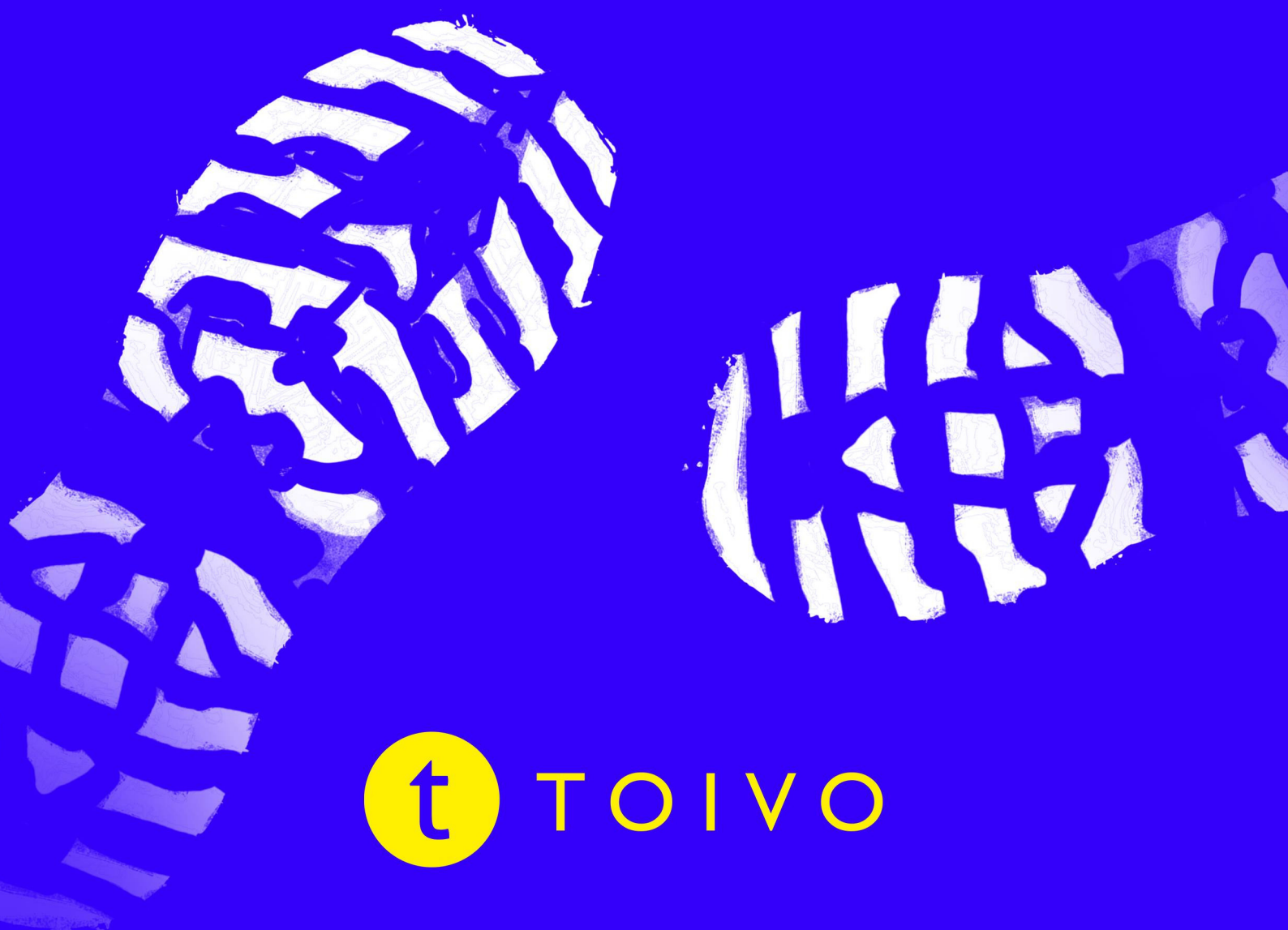

Poliittinen ..

JALANJÄLK

OUTI MÄKELÄ

TOIVO

Ajatuspaja Toivo

Kansakoulukuja 3A, 3 krs.

00100 Helsinki

www.toivoajatuspaja.fi

Ajatuspaja Toivo löytää uusia ajatuksia,
tekee kiinnostavia avauksia ja rohkaisee
yhteiskunnallisia toimijoita muutokseen.

Kansi: Kristian Tervo

Taitto: Tuomas Kuoppala

Kuva: Tuomas Uusheimo

Helsinki 2018

ISBN-13: 978-951-8964-31-8

Outi Mäkelä on kauppatieteiden maisteri, intohimoinen aamujuoksija ja aina valmis partiolainen. Mäkelä nousi eduskuntaan vuoden 2007 vaaleissa ja ehti toimia 26 päivää vajaat 11 vuotta kansanedustajana ennen siirtymistään kotikuntansa Nurmijärven kunnanjohtajaksi. Hän on toiminut kansanedustajuuden ohella myös Uudenmaan maakuntahallituksen puheenjohtajana ja Nurmijärven kunnanhallituksen puheenjohtajana. Eduskunnassa hän pääsi työskentelemään useissa valiokunnissa, työryhmissä sekä kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajistossa.

Tehtäviä eduskunnassa vuosien varrella

- Perustuslakivaliokunta (jäsen ja varapuheenjohtaja)
- Valtiovarainvaliokunta (jäsen)
- Liikennejaosto (lisäjäsen)
- Asunto- ja ympäristöjaosto (jäsen)
- Hallintovaliokunta (jäsen ja varajäsen)
- Puhemiesneuvosto (jäsen)
- Lakivaliokunta (jäsen ja puheenjohtaja)
- Tulevaisuusvaliokunta (varajäsen)
- Liikenne- ja viestintävaliokunta (jäsen ja varajäsen)
- Puolustusvaliokunta (jäsen)
- Suuri valiokunta (varajäsen)
- Asunto- ja ympäristöjaosto (lisäjäsen)
- Valtion vakuusrahaston valtuusto (jäsen)
- Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta (varajäsen)
- Itämeren parlamentaarikkokonferenssin Suomen valtuuskunta (jäsen)
- Kansainvälisten asiain foorumi (jäsen)
- Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmä (1. varapuheenjohtaja)
- Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmä (3. varapuheenjohtaja)

Alkusanat	5
Politiikka on joukkuelaji	6
Muutos on välttämätön	7
Vanhat valtarakenteet murtuvat	8
Parlamentin käytäväjuoksu	10
Kansakunnan kusitolppana	10
Työtapojen päivitys	13
Listavaalit aatteen vahvistajina	14
Tyhjäkäynnistä eroon	15
Tarinoiden taistelu	17
Politiikka on kuin maraton	20
Poliitikkojen huoltojoukot	21
Taustavaikuttamisen ammattilaiset	24
Tulevaisuuden painoalueet	26
Talouden tilanne ja rakenteelliset uudistukset	26
Perustuslaki ja lainsäädännön kehittäminen	29
Tasa-arvo ei ole valmis	31
Kaupungistuminen tapahtuu nyt	33
Sote — politiikan ikiliikkuja?	34
Tulevaisuuden muistilista	38

ALKUSANAT

Muutos on mahdollisuus, ja juuri siitä syystä siihen on syytä tarttua. Kun alkoi hahmottaa, että pitkään mielessäni kutkuttanut ajatus päästä kunnanjohtajaksi saataisi olla realistinen, mieli alkoi prosessoida muutosta – politiikasta luopumista.

Kysehän on toki varsin mitättömästä muutoksesta muutoin kuin henkilökohtaisesti, mutta ajattelin kuitenkin, että nyt jos koskaan on sopiva hetki tulostaa muutama ajatus. Jopa sillä uhalla, että pohdinta jää väistämättä pintanaarmuksi sen sijaan, että se ajautuisi ihon alle.

Näin peräpeilistä katsoessa jää harmittamaan, että muistiinpanot eduskuntavuosilta ovat jääneet hajanaisiksi. Etenkin kun taakse jääneitä vuosia erilaisten poliittisten käänteiden vuoristoradassa voi hyvin kuvata Tove Janssonin sanoin: “Elämä ei ole rauhallista, totesi Nuuskamuikkunen ihastuneena.”

Tämän pamfletin pohdintaa ei ole tehty eduskuntatyön arvovallan heikentämiseksi tai muiden kansanedustajien mustamaalaamiseksi, vaan päinvastoin. Kirjoitan eduskuntatyön ja demokraattisen kansanedustajalaitoksen puolesta tilanteessa, jossa kansalaisten luottamus eduskuntaan ja poliitikkoja kohtaan on heikentynyt. Luottamuksen vahvistamiseksi eduskunnan on kyettävä uudistumaan ja uudistamaan.

Työskentelytavat, jotka lisäävät avoimuutta ja vuorovaikutusta sekä tekevät päätöksenteosta sujuvampaa, ovat omiaan lisäämään kansalaisten luottamusta poliitikkoja kohtaan. Yhteiskunnan pitää pystyä elämään ja kehittymään ajassa.

Pamfletti on kokoelma huomioita kansanedustajan työstä, yhteiskunnasta ja sen muutoksesta ja muuttamisesta. Muistelmien kirjoittaminen olisi ollut tarpeettoman mahtipontista, puhumattakaan siitä, että vastahan tässä ollaan alkumatkalla. Asioiden tiivistäminen blogiin olisi puolestaan jättänyt ajatukset liian irtonaisiksi.

Kutsuttakoon tätä julkaisua vaikkapa *muistelmalliseksi pamfletiksi*. Jätän kuitenkin lukijan päätettäväksi, mikä lopullinen tekstilajin tyyli on. Kiitän perhettäni, ystäviäni, kollegoitani, avustajiani ja kaikkia tällä matkalla minua tukeneita.

Nurmijärvellä 1.3.2018

Outi Mäkelä

POLITIikka ON JOUKKUELAJI

Politiikka on kuin urheilulaji, ihan kuten hiihto tai maraton. Lajissa kuin lajissa on omat sääntönsä ja tavat kehittyä eteenpäin. Lajin seuraajat puolestaan elävät tunteiden vuoristorataa ylhäältä alas ja takaisin. Tunne on katossa, kun oma joukkue on johdossa. Vastaavasti huonomman menestyksen koittaessa mutistaan ja todeetaan, että olisi aika keskittyä omaan suoritukseen.

Muistan ikuisesti eräät alakoulun hiihtokisat, joissa olin saanut jo hyvän etumatkan, kunnes takaani kuului ääni, joka kutsui nimeäni hätääntyneesti. Pysähdyin paikalleni ihmettelemään, mikä oikein on hätänä. Ennen kuin ehdin vilkaista taakseeni, niin takana tullut koulutoverini oli iloisesti virnistäen jo ohittanut minut. On onni, että elämä on tarjonnut opettavaisia sattumuksia, jotka ovat kasvattaneet pitkää pinnaa ja huumorintajua. Sitkeyden ansiosta kilpailijat ovat lopulta monesti tulleet selkä edellä vastaan.

Nuoruuden yöjuoksut vaihtuivat opintojen jälkeen aamujuoksuiksi. Koin, että haluan olla mieluummin aktiivisesti mukana vaikuttamassa asioihin, kuin huutelemassa sivusta. Muodissa olivat kettutyöt ja barrikadeille nousu, mutta itse halusin vaikuttamaan sinne, missä päätöksiä oikeasti tehdään. Punertava tukka tai vahva luontotausta eivät ratkaisseet puolueettani, vaan yrittäjäperheestä omaksuttu arvo maailma.

Minulle politiikka oli oikea laji. Valtuustoon pääsin vuoden 2000 vaaleissa, ja jo ensimmäisellä kaudellani pääsin kunnanhallituksen jäseneksi. Huomasin, että kun saa suunsa auki, käyttäytyy asiallisesti ja tekee kotiläksynsä kunnolla, on politiikan joukkuepelissä mahdollisuuksia pärjätä. Eduskuntavaaleihin minua pyydettiin ensimmäistä kertaa ehdolle vuonna 2003, jolloin jäin toiselle varasijalle.

Seuraavissa kunnallisvaaleissa nousin Nurmijärvellä kunnanhallituksen puheenjohtajaksi. Nälkä kasvoi syödessä. Pääsinkin eduskuntaan seuraavissa vaaleissa Uudenmaan kokoomuslaisista kolmanneksi parhaalla tuloksella. Ehdin toimimaan kansanedustajana yli kymmenen vuotta. Näinä reippaina kymmenenä vuotena näin eduskuntatyötä monien mielenkiintoisten lasien läpi, joihin lukeutui lukuisia eri valiokuntia sekä myös oman eduskuntaryhmäni puheenjohtajistossa toimiminen.

Partiolaisena olin aina valmis tarttumaan eteen tuleviin haasteisiin, joiden koin olevan eduksi asioiden edistämässä. Problematisointi ja itsekriittisyys eivät ratkaise

ongelmia itsessään, vaikka ovatkin tarpeellisia oikeiden ongelmien ratkaisemiseksi. Aina valmis -partioasenteeni ei näin jälkeenpäin ollut kuitenkaan ehkä kaikkein paras strategia.

Kansanedustajan on pystyttävä priorisoimaan ajankäyttöään ja suunnattava energiansa tärkeimpiin asiakokonaisuuksiin. Yleispoliitikkojen aika lienee sammumassa. Poliitikon on pystyttävä profiloitumaan, ja politiikassa arvostetaan myös yhä vahvemmin asiaosaamista joltain tietyltä substanssialalta. Yksittäisten edustajien profiloitumisen tarve juontuu pitkälti vaalijärjestelmästä, jossa äänestetään henkilöä, ei joukkuetta.

Vaikka mediaseksikkäämpää tai tarinallisesti kiehtovampaa onkin kuvata politiikkaa raadollisena yksilölajina kuten House of Cards, on politiikka kuitenkin joukkuelaji. Arkadianmäellä työskentelee lukuisia kansanedustajia, avustajia ja virkamiehiä, joita yhdistää ahkeruus ja motivaatio asioiden edistämiseksi. Päivittäinen eduskuntatyö ja kansanedustajuus tarvitsee kiillotusta erityisesti näinä aikoina, jolloin ääriajattelu ja klikkiotsikointi uhkaavat demokraattista keskustelua.

Muutos on välttämätön

Eduskunnassa on liuta edustajia, jotka puurtavat valtavan työtaakan kanssa. He tekevät politiikkaa asiat edellä ja tunnollisesti, mutta heidän työnsä ei juuri näy otsikoissa. Esiin nousee voimakkaammin se onko edustaja läsnä, kuin se mitä hän tosiasiallisesti tekee. Päivien aikataulu muistuttaa lukujärjestystä myös siltä osin, että poissaolot ja myöhästymiset kirjataan tarkasti.

Kymmenessä vuodessa maailma on muuttunut: digitalisaatio, appit ja sähköiset työtavat ovat arkea. Myös johtamisen hierarkiat ovat madaltuneet, kun prosesseja on hiottu sujuvammiksi ja asiakasystävällisemmiksi.

Eduskunnassa on tosin oltu jäljessä. Vielä edellisellä kaudella oli tavanomaista saada istuntosalissa tapahtuneesta sähköisten työvälineiden käytöstä eduskunnan puhemieheltä kirjallinen huomautus. Samaa moitittavuusluokkaa kuin farmarihousojen käyttö. Kaiken taustalla on se, miltä asiat näyttävät — eduskunnasta kun ei ole sopivaa antaa mielikuvaa, että siellä pelataan matopeliä kyselytunnin aikaan.

On ollut lohdullista nähdä, että vaikka muutos on ollut hidas ja muuta yhteiskuntaa jäljessä, eduskuntatyö on kuitenkin kehittynyt ja työtavat ovat muuttuneet vastaamaan paremmin ajan ja ihmisten tarpeita valtiopäivävuosieni aikana. Ajankäyttö

on järkevöitynyt, iltastunnot ovat vähentyneet, äänestyksiä on keskitetty tiettyihin päiviin, budjettimaratonin äänestysrytmiä on vauhditettu karsimalla kannatuspuheita ja niin edelleen.

Sähköisissä työtavoissa on menty merkittävästi eteenpäin. Kun aloitin, eduskunnassa oli vielä arkea sellainenkin muinaisjäännös, että sihteeri kirjoitti puhtaaksi tekstiä esimiehen sanelusta. Nyt käsittääkseni valtaosa käyttää teknisiä laitteita sujuvasti, ja remontin yhteydessä istuntosalin käytäviltä raivattiin pois tarpeettomina myös puhelinkopit, joissa vielä aloittaessani lankapuhelimet olivat ahkerassa käytössä. Suurimmat harppaukset sähköisissä työtavoissa ja asiakirjahallinnossa otettiin enemmän tai vähemmän pakon edessä sinä aikana, kun eduskunta toimi remontin ajan väistötiloissa. Yhä harvemmin istuntosalin pulpetille kasaantuu paperipinoja.

Eduskuntatyön tehostamisessa ja muuttamisessa tarkoituksenmukaisemmaksi olisi kuitenkin syytä pitää kunnianhimon taso korkealla. On maita, joissa parlamentti-työtä on rytmitetty niin, että parlamentti ei kokoonnu joka viikko. Tämä mahdollistaisi sen, että eduskuntatyön ohella olisi mahdollisuus säilyttää kytkös muuhun työelämään, tai sen, mikä näyttää tulevaisuudessa väistämättömältä: että kansanedustajilla olisi mahdollisuus edustajan töiden ohella osallistua täysipainoisesti myös maakunnalliseen sekä kunnalliseen päätöksentekoon.

Oma tieni kävi eduskunnassa istuntosalin takarivistä lähes eturiviin. Poliitikassa oma urakehitys on monen tekijän summa. Olen saanut tilaisuuden tehdä, nähdä ja kokea paljon. Lainsäädäntötyön lisäksi olen kokenut erittäin tärkeäksi ja motivoivaksi myös puolueen eri toimielimissä ja työryhmissä tehtävän työn. Poliittisessa pelissä joukkuevoima ammennetaan puolueesta, ja pidän äärimmäisen tärkeänä, että puolueet pysyvät mukana muutoksessa ja ovat etukenossa rakentamassa suuntaa tulevaisuudellemme.

Vanhat valtarakenteet murtuvat

Puolueiden tulevaisuus on riippuvainen siitä, saavatko puolueet houkuteltua tulevaisuuden lupauksia ja tekijöitä mukaan toimintaansa. Kysymys on siitä, uskallammeko ravistella puolueiden valtarakenteita. Puolueiden vahvat peruskannatukset ovat eilisen päivänia.

Äänestäjistä yhä useammat ovat siirtyneet liikkuvien äänestäjien joukkoon, joka elää hektistä elämää. Heidän ajastaan kilpailevat yrittäjäyys, perheet, opiskelu, muu

järjestötoiminta sekä harrastukset. Kaikkiaan politiikan tekemisen tapa ja puolueiden asema ovat muutoksessa. Parlamentin on pysyttävä tässä muutoksessa kiinni.

Puoluepolitiikkaa on haastettu viime aikoina myös presidentinvaaleissa muodostettujen kansanliikkeiden kautta — sekä meillä että muualla. Perinteisten puolueiden jäsenmäärät ovat olleet laskussa, vaikka kansalaisten aktiivisuus ja halu keskustella ja vaikuttaa tuntuvat olevan kasvussa. Yhä useammat houkuttuvat someadresseista ja muista nopean toiminnan vaikuttamistavoista.

Puolueiden kriisi on monin eri tavoin kytköksissä edustuksellisen demokratian ja kansanedustajalaitoksen uskottavuuteen. Vanhat valtarakenteet ovat menettämässä monopoliasemiaan vallan suhteen. Kabinettipolitiikka siirtyy yhä vahvemmin uusille julkisille päätöksenteon areenoille. Uudet ja jatkuvasti kehittyvät viestintäteknologian välineet haastavat päättäjiä olemaan jatkuvasti läsnä. Päättäjiä voidaan laittaa nykyään välittömästi vastuuseen sanomisistaan.

Samaan aikaan kansanedustajien väitetään etäännyvän kansasta. Myös kansalaisten luottamus eduskuntaa ja poliitikkoja kohtaan on heikentynyt. Nykyisen eduskunnan muutoksen hitaus varmasti osaltaan ruokkii etäännyksen tunnetta. Kansalaisaloitteista on tullut väylä kiilata eduskuntakeskustelun ytimeen — ohi hallituksen hitaan koneiston, tai jopa opposition tapaan hallituksen päätösten kumoamiseksi.

Vaikka itselläni onkin luottamus ihmisten harkitsevaisuuteen ja maltillisuuteen ja myös kansalaisyhteiskunnan toimivuuteen, olisi kuitenkin tyhmyyttä sulkea silmät laajalta kuvalta. EVA:n toteuttamasta arvo- ja asennetutkimuksesta käy ilmi, että jopa 25 prosenttia suomalaisista ilmoittaa olevansa vähintään melko todennäköisesti valmis äänestämään tiukan linjan nativistista populismia edustavaa puoluetta. Järjestelmän on uudistuttava ja demokratia on korjattava, jotta emme ajaudu anarkian tielle.

PARLAMENTIN KÄYTÄVÄJUOKSU

Parlamentin etymologia juontaa lähteensä ranskan verbiin *parler*, joka tarkoittaa suomeksi ”puhua”. Eduskunta onkin poliittisen keskustelun päänäyttämö. Parlamentarismien vahvistaminen on ollut läsnä perustuslakia uudistettaessa. Eduskunnan ja hallituksen aseman vahvistuminen ovat vahvistaneet eduskunnan asemaa tärkeimpänä poliittisen keskustelun foorumina.

Ennen 1990-lukua esimerkiksi pääministerien esiintymiset olivat eduskunnassa harvinaisia: ne oli mahdollista laskea vuositasolla yhden käden sormin, kun nykyisin pääministerien esiintymiset yltyvät satoihin vuodessa. Eduskunta pystyy vahvistamaan omilla toimintatavoillaan asemaansa poliittisen keskustelun areenana. Esimerkiksi eduskunnan täysistuntojen televisioinnit ovat olleet aikoinaan merkittävä teko.

Eduskunnan istunnot ovat nykyisin katsottavana suoraan myös eduskunnan sivuilta, mutta miksi istuntoja ei ole esimerkiksi laajemmin videopalveluissa, kuten YouTubeissa? Poliittisen viestinnän kehittyminen tapahtuu toki paljolti yksittäisten kansanedustajien toimesta. Eduskunta instituutiona voisi ottaa aktiivisempaa roolia viestijänä ja siinä, minkälaisia työkaluja edustajilla on omaan työhönsä käytettävissä. Lainsäätäjät muuttavat aikaa, mutta niin myös aika lainsäätäjiä.

Kansakunnan kusitolppana

Yleinen sanonta kansanedustajista kansakunnan kusitolppana on vitsikäs vertauskuva, mutta omalla kohdallani tämä piti paikkansa hyvinkin kirjaimellisesti. Ensimmäinen työhuoneeni oli eduskunnan pikkuparlamentissa katutasolla ja sopivasti nurkan takana, mikä tarkoitti sitä, että varsinkin iltasella ikkunan takana näkyi jos jonkinlaisia tarpeiden toimittamista.

Tosiasiassa edustajantyön yksi parhaita puolia on juuri moninaisten ihmisten tapaaminen ja yhteydenotot, keskustelut toreilla tai kaupan kassajonossa. Työn mielekkyys on itselleni tullut siitä tunteesta, että olen aidosti voinut tehdä asioita ihmisten hyväksi, olla mukana tekemässä niitä päätöksiä, joilla on yritetty muuttaa yhteiskuntaa niin, että täällä olisi parempi elää, yrittää ja tehdä työtä.

Monet yksittäiset, tavallisten ihmisten kanssa käymäni keskustelut ovat johtaneet esimerkiksi kirjallisiin kysymyksiin tai muihin valtiopäivätoimiin, joista on toivottavasti ollut hyötyä paitsi asianosaisille, myös muille. On ollut suuri kunnia saada tehdä työtä kansanedustajan vaativassa luottamustehtävässä. Olen pyrkinyt tekemään parhaani päivittäin ja olen myös jatkuvasti pyrkinyt kehittämään omaa tekemiseni tapaa sekä osaamistani.

Odotukset poliitikkoja kohtaan ovat suuret, ja vaatimukset heidän kyvyistään vain kasvavat. Leikkisästi voisi sanoa, että poliitikon pitäisi olla aina tavoitettavissa, kaikkien alojen asiantuntija kärkkäine mielipiteineen, mediapersoona ja ennen kaikkea täysin nuhteeton henkilö, jonka työn onnistumista mitataan taksikuluilla tai pidettyjen puheenvuorojen määrillä.

Äänestäjien palaute ei ole aina mairittelevaa saatikka painokelpoista. Poliitiikkaan ei kannata lähteä, jos ei ole valmis ottamaan vastaan kritiikkiä. Oma kokemukseni on, että vaikka palaute saattaa tulla kovinkin sanoin ja henkilökohtaisena, on osattava kuulla olennainen. Usein taustalla on aidosti hätä, huoli tai harmitus jostain ihan oikeasta asiasta.

Ajattelen, että asiasta kuin asiasta on pystyttävä keskustelemaan ja päätöksiä pitää voida kritisoida. Se on osa demokratiaa ja sananvapauden ydintä. Keskustelun on kuitenkin tapahduttava toisten ihmisarvoa kunnioittaen ja asiallisin kommentein. Voin sanoa omasta kokemuksestani, että asialliseen muotoon kirjattu palaute saa huomattavasti enemmän painoarvoa kuin ärräpäillä varustetut viestit, jotka lähenlevät ala-arvoisuudessaan Emma Gaalassa kuultua kiroilua.

Palautetta ja kansan tuomiota ei tule kuitenkaan pelätä. Itse pyrin vastaamaan kansanedustajana saamaani palautteeseen aina, mikäli vain mahdollista. Kansanedustajuus on suoraan taivutettuna kansalaisen palvelemista, mikä merkitsee asiakaspalvelijamaista otetta mitä tulee kysymyksiin eduskuntatyöstä tai poliittisista päätöksistä.

Omaa työtäni tässä suhteessa helpotti, että puhelinsoitot tai lähestymiset olivat keskimääräisesti kohteliaita ja asiallisia. Näyttää olevan, että mitä suurempi mediapersoona kansanedustaja on, sitä suurempi on hänen saamansa epäasiallinen palaute. Varsinkin ministerien ja heidän avustajiensa saama palaute ja kohtelu ylittää usein kohtuullisuuden rajat.

Median rooli neljäntenä valtiomahtina on merkittävä myös siinä, miten politiikkaan ja poliitikkoihin suhtaudutaan. Erityinen kunnia tulee antaa niille toimittajille, jotka ovat tehneet työnsä perehtyen monimutkaisiin lakipaketteihin ja tutustuneet käsiteltävän asian taustoihin.

Syvälliselle politiikan analyysille on tilausta. Poliitikka kiinnostaa lukijoita ja katsojia, vaikka puoluepolitiikka koetaan etäiseksi. Konkretian kaivaminen ja vaatiminen kansanedustajalta on kaikille eduksi. Poliitikolle tämä voi tuoda hikipisaran otsalle haastattelun tai tentin aikana, mutta kovempi puristus pakottaa edustajan tekemään kotiläksyt ennen seuraavaa suoritusta.

Kansanedustajana on helpompi saavuttaa negatiivista kuin positiivista julkisuutta. Oman yksityisyyden menettäminen onkin kovin pala monelle ja varmasti yksi suurimpia seikkoja, miksi monet kyvykkäät henkilöt eivät hakeudu eduskuntaan. Poliitikasta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kiinnostuneille henkilöille on nykyään lukuisia muitakin väyliä saada kädenjälkensä päätöksiin. Esimerkiksi vaikuttajaviestintä tekee jatkuvaa kasvua ja suorastaan kilpailee entisistä ministerien erityisavustajista ja valtiosihteereistä.

Yksi oleellinen kysymys onkin: houkutteleeko kansanedustajalaitoksemme osavia toimijoita poliittisen päätöksenteon piiriin? Pitkät päivät, valtava asiamäärä, vaikeasti määriteltävä ja liikkuva työnkuva, tiukat aikataulut ja kovat tulosodotukset kuuluvat toki moniin vaativiin työtehtäviin, mutta mikä saisi työelämässä uraa tekevän henkilön hakeutumaan kansanedustajaksi?

Oma motivaationi lähti alun perin halusta olla mukana vaikuttamassa siihen, miten yhteiskuntamme toimii. Ympärillä olevien ihmisten ja valtuustotovereiden kannustus ja tuki oli vahva kannustin. Tällä logiikalla siis olisi tärkeä löytää keinot houkutella sopivaksi katsottuja ihmisiä mukaan joltain kautta ja kannustaa heitä pyrkimään eteenpäin.

Kynnyksiä matkalle aiheuttavat ainakin säännöllisesti toistuva työnhaku. Nykytilanteella neljä vuotta on toki jo pitkä työaika, mutta kuinka monessa muussa työssä henkilön oletetaan laittavan huomattava summa rahaa oman työpaikan hakemiseen?

Vaalirahoitukseen liittyvistä julkisista kohuista on toki saattanut syntyä mielikuva, että kampanjarahoittajia on tarjolla pilvin pimein, mutta totuus on kyllä yleensä se, että ainakin aloittelevilla poliitikoilla taloudellinen riski jää omille harteilte. Vaalirahoitus on ollut jo jonkin aikaa julkista, joten ilmoituksia läpikäymällä

voi saada kattavan kuvan siitä, mitä kampanjat maksavat ja minkälaisia määriä tukea on ollut mahdollista saada.

Vaikka kansanedustajien palkkiot ovat huomattavia, ja niiden suuruus herättää helposti närää, on meillä tälläkin hetkellä useita edustajia, joiden tulotaso on eduskuntatyön myötä laskenut. Myös oman uran suunnittelu politiikassa on enemmän tai vähemmän turhaa työtä. Haaveilla toki pitää, ja työnsä kannattaa hoitaa huolella, mutta lopullisiin valiokuntatehtävien, ryhmän puheenjohtajiston tai ministeripaikkojen valintoihin vaikuttaa sopivuuden ja pätevyyden lisäksi usein myös kotiseutu, sukupuoli ja sattuma.

Paikat täytetään pääsääntöisesti demokratiaa noudattaen eduskuntaryhmän tai puheenjohtajiston päätöksillä. Eduskunnassa on myös kirjoittamaton sääntö siitä, että jos kovasti johonkin pyrkii, on se paras tapa huolehtia siitä, ettei ainakaan tule siihen tehtävään valituksi.

Edustajan työ on kuitenkin hieno näköalapaikka ja fiksusti korttinsa pelaamalla siitä voi saada todella mielekkään, innostavan, haastavan, monipuolisen ja antoisan työn, joka voi olla myös ansioluettelossa positiivinen referenssi. Edustajan työhön on myös mahdollista yhdistää muita poliittisia tehtäviä esimerkiksi puolueen sisällä, kunnallisissa tai maakunnallisissa tehtävissä, valtionyhtiöissä tai järjestöissä. Monet ovat edustaja-aikanaan ansioituneet myös kolumnisteina tai muiden kirjallisten töiden kautta.

Olen toiminut kansanedustajan työn ohella sekä kunnanhallituksen puheenjohtajana että maakuntahallituksen puheenjohtajana ja olen huomannut, että eri tasoilla tehtävät työt ovat tukeneet toisiaan ja avanneet uusia näkökulmia. Toki asioiden huolellinen hoitaminen on vaatinut melkoisen määrän aikaa ja harrastuneisuutta. Koen, että politiikkaan on ollut hyvä suhtautua ei niinkään työnä, vaan elämäntapana.

Työtapojen päivitys

Eduskuntatyön tehottomuutta ei tule väistellä. Edustajan työaikaa menee paljon ylimääräiseen odottamiseen ja turhan teatterin pyörittämiseen. Uskallan kyseenalaistaa kansanedustajien määrän. Mielestäni 200 kansanedustajan eduskunta on liian suuri.

Väkiluvultaan saman suuruisen Norjan suurkäräjillä, joka vastaa maamme eduskuntaa, on 150 edustajaa. Edustajien määrän vähentäminen neljänneksellä ei olisi nähdäkseni mitenkään radikaalia. Vastustajat toki huutavat, että miten alueellinen kattavuus säilytetään, mutta nähdäkseni pienempi edustajien määrä ei tätä mitenkään syrjisi. Kansanedustajia on väestöömme nähden suhteellisen paljon.

Ajatus ei ole mitenkään uusi, vaan teema nousee säännöllisin väliajoin esiin – osittain siitä syystä, että populistiset äänitorvet vaativat yleisesti kansanedustajien kuluista leikkaamista. Itselleni asia on puolestaan tärkeä eduskuntatyön kehittämistä ajatellen. Edustajien määrän vähentäminen tekisi päätöksenteosta joustavampaa ja vapauttaisi aikaa syvemmälle debatille. Karu tosiasia on, että eduskunnastamme löytyy lukuisten ahkerien tekijöiden lisäksi niitä, jotka toimivat kumileimasimena jo pienemmissä ryhmissä tehdyille päätöksille.

Listavaalit aatteen vahvistajina

Suomessa pitäisi siirtyä puoliavoimiin listavaaleihin nykyisestä avoimesta ja suhteellisesta listavaalista. Listavaalit ovat yleisesti maailmalla suosittu vaalijärjestelmä, ja esimerkiksi Ruotsissa edustajat valitaan puoliavoimen listavaalin kautta, jossa ehdokkaat valitaan puolueen asettamassa järjestyksessä. Poikkeustapauksessa, jos joku saa 5 % puolueensa äänistä vaalipiirissä, hänet valitaan suoraan. Puolue asettaa ehdokkaat järjestykseen ennen vaaleja, ja ääntenlaskennan myötä ensimmäiset listalla olleet henkilöt tulevat valituksi.

Kyseisessä vaalijärjestelmässä puolueilla on valta päättää, mihin järjestykseen he asettavat ehdokkaansa keskenään. Äänestäjän tehtävä on puolestaan määritellä puolueen mandaatti. Puolueella on toisin sanoen valta päättää, ketkä tulevat todennäköisimmin valituiksi.

Nykyinen avoin ja suhteellinen listavaali korostaa henkilökeskeisyyttä puolueiden poliittisen ideologisuuden sijaan. Ehdokkaiden ikä, sukupuoli, ammatti ja jopa ulkonäkö saavat enemmän jalansijaa äänestyspäätöksessä kuin osoitettu taito ja kyky hoitaa yhteiskunnallisesti merkittävää tehtävää.

Ruutu-aikaa saaneiden julkkisten arvo on ehdokaspörssissä helposti korkea. Vaalit kuitenkin käydään puolueittain jakautuneissa joukkueissa, joissa joukkueella on yhteiset poliittiset ohjelmat ja tavoitteet – tai ainakin pitäisi olla. Avoin ja suhteellinen vaali nimittäin antaa käytännössä mahdollisuuden siihen, että samassa joukkueessa kamppailevat ehdokkaat profiloituvat hyvinkin erilaisilla näkemyksillä.

Tämä johtaa helposti siihen, että vaalien jälkeen tehdään vielä iso työ hallituksen ja hallitusohjelman koostamiseksi.

Vallitsevassa poliittisessa ilmapiirissä listavaali on ollut tabu. Omasta mielestäni Ruotsin mallinen puoliavoin listavaali toisi monia mahdollisuuksia äänestäjille, puolueille ja ehdokkaille, joiden vuoksi sitä olisi syytä harkita. Äänestäjillä valintatap päätös rajautuisi vaaleissa vähimmillään puolueen valintaan.

Äänestysaktiivisuus on asia, josta meidän kaikkien on syytä olla huolissamme. Äänestämättömyyden syyksi kerrotaan usein se, ettei sopivaa ehdokasta ole löytynyt. Puolueille listavaali antaisi mahdollisuuden pitää selkeämmin kiinni linjastaan ja profiloitua vahvemmin.

Jo nyt puolueiden kasvoina ja äänenä vaalitenteissä istuvat puheenjohtajat – mahdolliset tulevat pääministerit. Heidän onnistumisestaan on pohjimmiltaan kiinni se, miten puolue menestyy. Jos puolueet toimisivat vaaleissa enemmän joukkueina, antaisi se myös äänestäjille selkeämmän kuvan siitä, mitä linjaa puolueet ajavat ja mitkä ovat puolueiden todellisia vaalilupauksia.

Ehdokkaiden näkökulmasta listavaali toisi monia helpotuksia. Yksittäiset ehdokkaat joutuvat tekemään valtavan määrän työtä tullakseen tutuksi äänestäjille ja profiloituakseen sekä muiden puolueiden että oman puolueensa ehdokkaiden joukosta. Kampanjointi vaatii työn lisäksi yksittäisiltä ehdokkailta myös paljon rahaa.

Pelko siitä, että puolueet rajaisivat listoja vinoutuneesti tuntuu liioitellulta. Joka tapauksessa jo nykyään useimmissa vaalipiireissä ehdokasasettelussa tehdään jonkinlaista karsintaa jäsenäänestyksen tai erilaisten valintatyöryhmien toimesta ennen ehdokaslistojen asettamista. Uskon, että puolueorganisaatiot tasapainottaisivat ehdokasasettelussa kokemuksen, ammatillisen taustan, ikärakenteen, sukupuolijakauman ja alueellisen edustavuuden. Puoliavoin listavaali saattaisi muuttaa kansanedustuslaitosta jopa enemmän kansanomaiseen – tai paremminkin väestöämme vastaavaan edustavuuteen.

Tyhjäkäynnistä eroon

Eduskunnan tärkeimmät keskustelut käydään – eduskunnan kuppila pois lukien – valiokunnissa, etenkin kun puhutaan lainsäädäntötyöstä ja lakien sisällöstä. Kan-

sanedustajat erikoistuvat valiokuntatyön kautta kyseisen valiokunnan hallinnon-alan asiantuntijoiksi. Työ tapahtuu suljettujen ovien takana, ja keskeneräisistä asioista ei ole tapana löpötellä valiokunnan ulkopuolella.

Valiokunnat kuulevat lukuisia eri asiantuntijoita, joilla on tarjota näkemystä monesta näkökulmasta. Kansanedustajilla on mahdollisuus vapaasti kartuttaa tietämystään ja puntaroida kantaansa asioihin valiokuntakäsittelyn aikana, kun puheenvuoroja ei kirjata pöytäkirjoihin. Valiokunnissa käytävä keskustelu mahdollistaa myös rakentavamman vuorovaikutuksen ylitse puoluerajojen käsiteltäviin kokonaisuuksiin ja asiat saattavat paikoin nousta jopa hallitus–oppositio-asetelmien yläpuolelle.

Valiokuntatyöhön liittyy kuitenkin vahvaa painetta avoimuuden lisäämiseksi. Toisaalta samaan aikaan käydään keskustelua siitä, että vaiteliaisuuden piiriin kuuluvien asioiden vuotamisesta rangaistaisiin sakolla tai jopa vankeudella. Oleellinen kysymys onkin, miten saisimme valiokunnissa tapahtuvan lakien sisällön ja tulokinnan kannalta informatiivisen keskustelun ja vuorovaikutuksen siirrettyä julkisuuteen vaarantamatta hedelmällistä työtä.

Yksi suunta on edelleen lisätä julkisten kuulemisten sekä yhteiskuulemisten määrää. Valiokunnat ovat viime aikoina ryhtyneet kokeilemaan suuremman teeman ympäriltä yhteiskuulemisia, joissa useampi valiokunta kutsuu asiantuntijoita julkisesti kuultavaksi. Avoimuus vähentää valiokuntien päällekkäistä työtä.

Vaikka eduskunnassa on kirjoittamaton sääntö siitä, että yli sata nimeä keränneet kansanedustajien aloitteet otetaan valiokunnissa käsittelyyn, on pääsääntö se, että kansanedustajien aloitteet hautautuvat käsittelemättöminä valiokuntiin. Harvat kansanedustajien aloitteet etenevät konkreettisesti mihinkään muualle kuin arkistojen pölyisiin kätköihin. Kansalaisaloitteet saavat puolestaan suuren huomion. Lähes kaikki uusi lainsäädäntö tapahtuu hallituksen esityksien perusteella.

Istuntokalenteria tulisi tarkastella uudestaan. Työtä voisi jaksottaa huomattavasti tasaisemmin ympäri vuoden. Nythän käytännössä eduskuntatyö puserretaan kevätkaudella viiteen kuukauteen ja syksyllä neljään kuukauteen. Välissä ovat istunto-
tauot, joita käytetään edustajasta riippuen seuraavan istuntokauden valmisteluun tai lomailuun.

Istuntorytmi lienee peruja eduskunnan alkuajoilta ja sietäisi päivittää tähän aikaan. Kaikkiaan istuntotauot tarkoittavat 4,5 kuukauden tyhjäkäyntiä eduskuntatyössä.

Tauot ovat myös maineseikka, joka turhaan nakertaa eduskuntatyön ja kansanedustajien uskottavuutta kansan etujen ajajina. Esimerkiksi tammikuun tauko on aivan liian pitkä: kyllä joulukinkku sulaa jo viikossa tai kahdessa.

Arkiset viikot rakentuvat siten, että maanantai on varattu edustajille maakuntapäiväksi. Eduskuntatalo on tuolloin tyhjillään, luukun ottamatta käytävillä hiippailevia avustajia ja satunnaisia virkamiehiä. Viikon ensimmäinen valiokunta sattuu tiistai-iltapäivälle, jonka jälkeen on kalenterijuoksua ja multitaskausta aina perjantain täysistuntoon asti. Perjantain istunnon jälkeen eduskunnan aula näyttää kuin pieneltä lentokentältä, kun edustajat kiirehtivät kohti vaalipiirejään.

Eduskuntatyötä tulisikin jaksottaa ympäri vuoden. Euroopan parlamentissa on tehty siten, että viikot vaihtelevat huomattavasti. Esimerkiksi yksi viikko on varattu täysin valiokuntatyöskentelylle, toinen täysistunnoille, kolmas oman poliittisen ryhmän kokouksille ja neljäs omalle ajalle. En väitä, että kyseinen järjestelmä olisi suoraan sovellettavissa eduskuntaamme, mutta työn jaksottaminen olisi sekä päätöksenteon ja parlamentaarisen valmistelun kannalta oleellista.

Tarinoiden taistelu

Politiikka on kieltä ja kieli on politiikkaa. Kieli ja narratiivi rakentavat ymmärtämme yhteiskunnasta. Se, joka hallitsee kieltä, hallitsee mieltämme. Puhuttu kieli ja varsinkin metaforat ovat näkymättömiä aseita, joilla luodaan yhteenkuuluvuutta ja tehdään rakennettuja kehyksiä. Tarinoiden kautta luodaan todellisuutta.

Kaunokirjallisuuden kirjat ja ihmiskunnan myytit ovat käsitelleet kautta aikain valtaa ja ihmiskunnan moraalialueita. Lukeminen on tapa omaksua käsityksiä ja rakentaa alitajuntaisia ymmärryksen viitekehyksiä. Jälkiviisaana on helppo sanoa, että tukkoisimpinakin edustaja-aikoina olisi ollut järkevää käyttää vähintään tunti päivässä muunlaisen tekstin kuin kokouspapereiden lukemiseen kielellisen ilmaisun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Suomalaiseen poliittiseen keskusteluun ja eduskunnan debatteihin on pesiytynyt vääristynyt tapa syöttää epäilyttäviä motiiveja vastaväittelijän suuhun. Tämä olkinukkien rakentelu on vaarallinen tie, mutta ymmärrettävän helppo tapa viedä keskustelu asia-argumenteista haastajan haluamaan poliittiseen kehykseen. Väite siitä, että ministeri tai kansanedustaja haluaisi lisätä eriarvoisuutta, on kaikessa kieroudessaan ainoastaan väärin. En usko siihen, että kukaan lähtisi politiikkaan heikentääkseen muiden asemaa.

Meillä on erilaiset arvomaailmat, mutta näkemys politiikasta mahdollisena väylänä lisätä hyvinvointia ja vahvistaa hyvinvointivaltiomme peruspilareita yhdistää meitä. Erot tulevat esiin politiikan teon tavassa. Perinteisen yksinkertaistettuna vasemmisto on kunnostautunut verojen nostajana ja oikeisto tehokkaan julkissektorin puolustajana. Salidebateissa nähdään kuitenkin puoluejaosta riippumatta hallituksen ja opposition välinen näytelmä, jossa tärkeintä on räiskyvä debatti. Retoriikan kaikki keinot ovat osa tätä näytelmää.

Hallitus–oppositio-asetelma muistuttaa nykyään hiekkalaatikolla tapahtuvaa juupas–eipäs-kinastelua. Syynä tähän on ennen kaikkea valtiontalouden tilanne. Kaikki puolueet tietävät talouden tunnusluvut, vaikka niitä ei tahdottaisi tuoda saliteatterissa esille. Lisäksi räikeät väitteet ja ylilyönnit rikkovat yli mediakynnyksen.

Hyvänä esimerkkinä toimivat vuosittain marraskuussa julkaistavat vaihtoehtobudjetit, joissa todellista varteenotettavaa vaihtoehtoa ei ole luettavissa edes suurenuslasilla. Parlamentaarisen keskustelun ja erityisesti demokratian kannalta olisi oleellista, jos hallituksen päätöksiä vastaan kisattaisiin huolellisesti valmistetuilla vaihtoehdoilla, jotka nojautuisivat vahvaan asiantuntemukseen.

Viime vuosina esimerkiksi demarit ovat keskittyneet lähinnä kopioimaan varjobudjettiaan vuodesta toiseen. Vihreät sen sijaan ovat olleet nopeampia oppimaan. Vuonna 2016 heille sattui virhe: he eivät olisi olleet valmiita perumaan hallituksen kaikkia koulutusleikkauksia, vaikka heidän puheensa olivat tätä toistaneet. Virhe oli korjattu osittain vuoden 2017 budjettin. Vaihtoehtoja budjeteissa ei juuri ole ollut tarjolla ja siksi ne ovat viime vuosina turhan helposti jääneet varsinaisen budjetin varjoon.

Väärinymmärtäminen ja ratkaisujen loistaminen poissaolollaan ovat valitettavasti kyseisten tekeleiden ominaispiirteitä. Varjobudjettien valmistelu sekä ylipäänsä opposition mahdollisuus haastaa hallitus voisi parantua, jos oppositiopuolueiden puheenjohtajille tuotaisiin vastaavat erityisavustajaresurssit kuin hallituspuolueiden edustajille.

Oma toivomukseni olisi, että eduskunnassa olisi enemmän nopeatempoisia debatteja rajatuista asiakokonaisuuksista. Näissä debateissa tulisi myös entisestään vahvistaa aihetta lähellä olevien valiokuntien jäsenten mahdollisuuksia osallistua väittelyyn. Suunta on ollut vuosien varrella ehdotetun kaltainen, mutta ripeämpi uudistaminen ei olisi lainkaan pahitteeksi.

Useimmat puolueet jakavat tehtäviä ja vastuita edustajille aihepiireittäin, mikä antaa hyvän mahdollisuuden edustajille erikoistua ja nousta esiin joidenkin aiheiden osalta. Vaikka niin sanottu *Lindtmanin lista* osaltaan vesittikin ajatuksen siitä, että eduskunnan puhemiehistö olisi myös puheenvuoroja jakaessaan tietoinen, ketkä puolueissa vastaavat mistäkin aiheista, olisi mielestäni siihen suuntaan hyvä edelleen edetä.

Olen ollut huomaavinani, että tarinankerronta on hiipumassa poliittisesta keskustelusta ja argumentaatiosta. Ennen puheissa ja vielä viime aikoina kuppilassakin saattoi kuulla loistavia kertomuksia, jotka saivat miettimään asiaa uudesta näkökulmasta. Joku voi ihmetellä, miksi kaipailen tarinoiden perään. Tosiasia on se, että aivomme ovat edelleen hyvin samalla taajuudella kuin historian luolamiehellä. Ehkä tarinoiden häviäminen poliittisesta retoriikasta on seurausta työtahdin muuttumisesta nopeatempoisemmaksi. Tai ehkä muutos on seurausta siitä, että meillä ei ole enää aikaa kuunnella ja näin mahdollisuutta muistaa – mikä olisi vielä surullisempi kehityssuunta.

Timo Soini ansaitsee isot kiitokset siitä, että on osaltaan tehnyt paljon työtä palauttaakseen värikkyyttä politiikan kieleen. Harmillista sinänsä, että ministeriaitiosta ei ole häneltäkään enää retorista ilotulitusta irronnut. Poliittisen kielen tylsistyminen on suuri menetys politiikkaa seuraaville sekä myös politiikassa toimiville. Tarinankerrontaa tarvittaisiin, etenkin nyt, kun olemme menossa kohti multimediallista aikaa. Kansanedustaja ei voi olla pelkästään vain hymyilevä linssilude tai klikkiotsikkoiden sankari. Edustajan on osattava esiintyä ja tarinallistaa viestinsä aina vaalivideoista snapchattiin.

Politiikassa on osattava provosoida sopivasti herättääkseen kiinnostusta ja keskustelua. Konsensushakuisuus ja harmaus eivät toimi, kun kilpaillaan huomiosta 200 muun edustajan kanssa. Kansanedustajan onkin hyvä löytää oma pelipaikkansa mahdollisimman pian siirtyessään päätöksenteon aitiopaikalle. Toki on olemassa asiakokonaisuuksia, jotka ovat hyvin merkittäviä monen suomalaisen elämän kannalta, mutta aihetta ei saa keskustelun pinnalle edes yrittämällä. Palstatila on rajallista ja seinälle mahtuu vain rajallinen määrä kehyksiä.

Politiikka on kuin maraton

Olen kokenut aina, että politiikka on enemmän pitkän matkan juoksu kuin lyhyt sprintti. Toki eduskunnasta löytyy niitä, jotka toimivat erilaisilla motiiveilla ja janoavat nopeiden irtopisteiden saalistamista. Olen pyrkinyt rakentamaan omalla toiminnallani kompromisseja.

Politiikan vanha kultainen sääntö on, että vastustajasta ei tule koskaan ottaa täydellistä niskalenkkiä, vaikka siihen olisi mahdollisuus. Tulevaisuuden yhteistyötä pohjustaa, jos pystymme olemaan lyömättä jo lyötyä, vaikka houkutus olisi suuri. Muistissa on vielä esimerkiksi se, minkälaiseen ryöpytykseen ja suurenteluun johti valtiovarainministeri Stubbin numerovirhe, jolla erityisesti inhimillisen politiikan puolueena itseään mainostanut Vihreät mässäili vielä välikysymyksen muodossa.

Hyville ihmisille käy hyvin. Kansanedustajien paksunahkaisuus ja teflonpinta eivät poista empaattisuutta tai inhimillisyyttä. Ne ovat keinoja jaksaa työssä tiukimman paineen ja kritiikin alla. Huumori on ollut myös erottamaton osa arkeani. Parhaiten pärjäävät ne, jotka pystyvät nauramaan itselleen ja suhtautuvat ymmärtävästi vanhoihin virheisiinsä.

Pitkäjänteisyys on myös ehdoton ominaisuus jokaiselle lajia työkseen tekeväälle. Asioiden edistämässä menee oma aikansa. Edes hallituspuolueen edustaja ei välttämättä pysy aina kärryllä neuvotteluiden viimeisimmistä käänteistä. Vaikuttamisen paikka on oman eduskuntaryhmän sisäisissä työryhmissä. Rivikansanedustaja saattaa saada uusimmat kuulumiset keskeisistä uudistuksista enemmän päivän lehdestä kuin oman eduskuntaryhmän kokouksesta.

Osaltaan asia on luonnollista, sillä asioiden läpikäyminen päivittäin vaatii jälleen aikaa, jota puoluejohdolla ei todellakaan ole. Työtä selkeyttää, jos eduskuntaryhmä on tehnyt pohjatyön kunnolla. Esimerkiksi kokoomus sai mielestäni keskeisiä tavoitteitaan läpi viime hallitusneuvotteluissa, mikä oli pitkän valmistautumisen tulos. Pystyimme rakentamaan jo vaaliohjelmat hallitustavoitteita ajatellen. Näin kokemattomat hallitustoimijat oli helppo saada tavoitteidemme taakse.

Eduskunnassa on havaittavissa myös hierarkisuutta, joka näkyy erityisesti talon henkilöstön sisäisenä arvoasetelmana. Vaikka käytävällä kaikki tervehtivät toisiaan, ovat hierarkiset suhteet selkeästi läsnä. Sen suhteen on vuosien aikana tapahtunut muutos vapautuneempaan suuntaan, mikä on näkynyt mm. rennompana puhetapana, teittelyn vähenemisenä sekä pukeutumisessa. Talolla on kuitenkin

tapansa, jotka juontuvat pitkästä perinteestä, eikä niistä ehkä kaikin osin ole tarpeen tinkiä. Arvokkuudessa ja arroganssissa on kuitenkin selvä ero.

Poliitikkojen huoltojoukot

Poliitikoiden avustajat vahvistavat demokraattista keskustelua ja tuovat edustajia lähemmäs äänestäjiä, sillä avustajat ovat tiivistäneet edustajien yhteyksiä äänestäjiin, tukijoukkoihin, tiedotusvälineisiin ja muihin keskeisiin sidosryhmiin. Kansanedustajat saivat 1990-luvun lopulla omat täyspäiväiset ja henkilökohtaiset avustajat. Tosin jotkin eduskuntaryhmät ovat siirtyneet käyttämään niin sanottua ryhmäkansliamallia, jossa avustajia ei ole yksilöity pelkästään yhden edustajan avustajaksi, vaan he ovat koko eduskuntaryhmän yhteisenä apuna.

Ministereillä on omien eduskunta-avustajiensa lisäksi erityisavustajat, jotka ovat raskaan sarjan ottelijoita poliittisessa päätöksenteossa. Erityisavustajat toimivat neuvonantajina, portinvartijoina, neuvottelijoina ja puolueen edustaja ministeriössä. Yleistettynä voi todeta, että erityisavustajat toimivat ministerien ja hallituksen epävirallisena neuvottelukoneistona. Jokaisella hallituspuolueella on myös oma valtiosihteeri. Poikkeuksen tekee pääministeripuolue, jonka apuna on kaksi valtiosihteeriä.

Poliitikkojen avustajien määrä on aiheuttanut yleistä närää. Nuo paineet konkretisoituivat vuoden 2015 neuvotteluissa. Ministerien määrän vähentäminen toteutui vuoden 2015 hallitusneuvottelujen yhteydessä. Myös avustajakunnan määrä väheni huomattavasti pienemmin luvuin kuin Sipilä olisi toivonut. Etenkin valtiosihteerien määrää vähennettiin, mikä on kasvattanut ministerien sekä erityisavustajien työtaakkaa kohtuuttomasti.

Sipilän päätös oli vaalitaktinen veto ja suoraan yritysmaailmasta ponnahtaneen pääministerin harha-askele. Ministerien määrän vähentäminen sai kritiikkiä pitkin hallituskautta sekä poliitikoilta että virkamiespuolelta. Lopulta ministerien määrää nostettiin kolmella hallituksen puolivälitarkastelun yhteydessä, kun kävi selväksi, että työtaakka on kohtuuton. Poliittisia valtiosihteereitä on sen sijaan edelleen liian vähän.

Poliittisten avustajien määrä on kasvanut tasaiseen tahtiin viime vuosikymmeninä. Osasyynä ovat edellä mainitut seikat, kuten politiikan medioituminen ja kasvava edustajien työmäärä. Osasyynä on myös se, että puolueet ovat siivonneet tilasto-

jaan ja siirtäneet vuosikymmenten saatossa puoluetuimistojen resursseja eduskunnan palkkalistalle. Sama ilmiö on havaittavissa muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa.

Poliittisten avustajien kasvua kritisoivien lisäksi löytyy jopa niitä henkilöitä, jotka ihmettelevät ylipäänsä miksi kansanedustaja edes ansaitsee avustajaa. Ikään kuin kansanedustajan pitäisi olla kaikkivoipa ja tehdä itse kaikki alusta loppuun. Julkisudessa naureskellaan, kun poliitikot eivät onnistu esiintymisissään. Onnistuneen puheen jälkeen käytävillä puolestaan kuiskitaan, että onpa ollut hyvä puheenkirjoittaja. Paradoksi on näin ollen valmis.

Ensimmäinen argumentti avustajien puolesta on käsiteltävien asioiden määrän kasvu. Valiokuntien pöydille kertyy yhä enemmän käsiteltäviä asioita, mikä tarkoittaa enemmän asioihin perehtymistä. Toinen selittävä tekijä on politiikan medioituminen. Yhä nopeutuvat ja helppokäyttöisemmät viestintävälineet haastavat perinteistä hallintoa ja kabinettipolitiikkaa. Edustaja ei pysty yksinään seuraamaan valtavaa informaatiotulvaa ja reagoimaan tarvittaviin ärsykkeisiin.

Ministereillä on kotimaan politiikan lisäksi paljon kansainvälisiä edustustehtäviä, etenkin Euroopan alueella. Poliittisilla valtiosihteereillä onkin läsnäolo-oikeus Euroopan Unionin ministerineuvoston kokouksissa, mutta ei äänioikeutta. Valtiosihteerien ja erityisavustajien keskeinen ero on, että valtiosihteerillä on oikeus edustaa myös ministeriä pelkän avustamisen sijaan. Erityisavustajilla on puolestaan ministeriön sisäisessä poliittisessa toiminnassa huomattavasti suurempi rooli kuin valtiosihteereillä.

Ehdotankin, että jokaiseen ministeriöön nimetään poliittinen valtiosihteeri ministerien työtaakan tasapainottamiseksi. Myös kansanedustajien avustajaresursseja tulisi lisätä päätöksenteon tueksi ja demokratian vahvistamiseksi. Erityisavustajien määrää on nykyisellään hyvä, mutta heidän asemaansa ministeriön johtamisjärjestelmissä tulisi kehittää. Nämä ehdotukset tulisi tehdä yhdessä muiden eduskunnan toimintatapojen päivitysten kanssa.

Asenteissa on vielä muutettavaa. Poliitiikka on joukkuepeli ja politiikka tarvitsee taustalleen huoltojoukon, jotta joukkue pystyy antamaan parhaansa otteluissa. Kyvykäs avustaja on kultaakin arvokkaampi ja parantaa edustajan pelimerkkejä eduskunnan arjen työssä.

Esimerkiksi Yhdysvalloissa merkittävät puheenkirjoittajat nousevat poliittisiksi julkisuuden henkilöiksi. Lieneekö avustajaresurssien paheksunnassa pohjimmiltaan kyse siitä, mihin yhteiskunnan varoja käytetään? Siinä tapauksessa on hyvä pohtia demokratian arvoa ja toisaalta sitä, mikä merkitys on sillä että päätöksenteon prosessit ovat sujuvat ja lainsäädännön laatu on hyvä.

Toki on todettava, että kansanedustajien avustajiin pätee sama laki kuin itse edustajiin. Kansanedustajat ovat kaikki erilaisia ihmisiä, mikä heijastuu myös avustajiin. Toiset edustajat haluavat avustajakseen enemmän sihteerin kyvyt omaavia henkilöitä, toiset poliittisen peliällyn omaavia tulevaisuuden lupauksia. Itse olen painottanut jälkimmäistä. Olen halunnut, että avustajani pystyvät antamaan uusia näkökulmia ja haastamaan ajatuksiani. Samalla eduskunta on heille paikka oppia. Hedelmällisin edustajan ja avustajan välinen suhde on oppimista molemmin puolin.

Minulla on ollut vuosien saatossa 8 eri avustajaa, joista kaikista olen äärimmäisen ylpeä ja heidän huikeasta työpanoksestaan kiitollinen. Eduskunta on hyvä ponnahduslauta ja ansioluettelossa arvostettu referenssi, eikä suotta. Avustajan tehtäväkenttä on laaja ja työssä pääsee niin lähelle politiikan ydintä, kuin vain uskaltaa mennä.

Kansanedustaja tarvitsee avustajan, siitä yksinkertaisesta syystä, että yhden henkilön käytössä olevat vuorokauden tunnit eivät riitä hoitamaan tehtävää. Avustajat ovat kansanedustajan ylimääräiset silmät ja korvat. Parhaimmillaan kyvykkäät avustajat pystyvät antamaan edustajalle uusia näkökulmia käsiteltäviin asioihin. He toimivat myös edustajien luotettuina paineen keskellä.

Edustajan parhaat huoltojoukot ovat ne kymmenet ja sadat henkilöt, jotka käyttävät vaaleissa ja niiden välissäkin omaa aikaansa ehdokkaan tukemiseen. Mainoskyltit eivät ilmesty tien varsille tyhjästä eivätkä kahvit keity itsestään. Tukijoukkojen merkitys on valtavan suuri. Kukaan ei tule valituksi luottamustehtäviin yksin. Poliitikko on joukkuelaji kaikissa ulottuvuuksissaan.

Liikutuksen tunteelta ei voi välttyä, kun muistelee niitä lukuisia hienoja hetkiä, jolloin on esimerkiksi aamuviideltä saanut jonkun kaverikseen jakamaan esitteitä asemille, kun on saanut eteensä valmiin karttasuunnitelman sopivista mainospaikoista, kun on voinut vaikka keskellä yötä saada apua kotisivujen kanssa tai kun kaupan kassajonossa on saanut tsemppikehuja. En pysty kuvailemaan sanoin sitä, kuinka kiitollinen olen niille kaikille, jotka ovat kannustaneet ja auttaneet minua saavuttamaan tavoitteeni näiden vuosien aikana.

Taustavaikuttamisen ammattilaiset

Päätöksenteon tulee perustua tietoon. Tutkittua tietoa on kuitenkin enemmän kuin edustaja ehtii koskaan perehtymään. Suurin haaste syntyy siitä, että päätösten taakse mahtuu useita eri tarinoita ja keskenään ristiriidassa olevaa tietoa. Mikään asia ei ole mustavalkoinen, vaan lakeihin saattaa sisältyä useita eri näkemyksiä, johon eri intressitahoilla olisi paljon sanottavaa. Silti lobbaus on monelle parlamentarismen kirosana.

Uudistuksia vastustavat tahot väittävät, että poliitikot kuuntelevat lobbareita ja etujärjestöjä enemmän kuin asiantuntijoita. Tämä on silkkaa hölynpölyä. Lobbauksesta liikkuu värittyneitä ja vääristyneitä mielikuvia. Lobbaus on vaikuttamista käsiteltäviin asiakokonaisuuksiin ja tiedon tarjoamista päätöksen tueksi.

Ongelma ei ole siis itsessään lobbaus, vaan huono lobbaus. Perusongelma on, että monet kansalais- tai etujärjestöt ovat väärään aikaan liikenteessä. Parhain hetki vaikuttamiselle on, kun asia on kesken neuvotteluissa. Vielä parempi hetki on vaikuttaa silloin, kun eduskuntaryhmä on muodostamassa kantaansa käsiteltävän asiakokonaisuuden yksityiskohtiin.

Toinen virhe on, että lobbarit lähestyvät väärää edustajaa: sellaisia, joilla ei ole tikuakaan ristissä uudistuksen käsittelyssä. Kolmas virhe tapahtuu esiteltävän asian valmistelemattomuus. Vaikuttamaan pyrkivät tahot ilmaisevat asiansa epäselvästi ja liian pitkästi.

Muistisääntönä kaikille: mahduta asiasi yhdelle paperille, jossa on ongelma sekä konkreettinen ehdotus parhaimmillaan lainsäädännön tasolle asti. Ministerille kyseinen tieto on mahdutettava kolmeen virkkeeseen. Avustajalle voi toki jättää aina pitemmän materiaalipaketin.

Osallistuin itse jokunen vuosi sitten lobbariseurantaan, jossa pidettiin päiväkirjaa tavatuista henkilöistä. Sen lopputulos oli mielestäni jopa hieman surullinen – kansanedustajat elävät melko suljettua elämää graniittikaltereiden takana. Voin rehellisesti todeta, että lobbareita pyörii eduskunnassa vähemmän kuin iltapäivälehtien otsikoista voisi kuvitella. Tähän suhteutettuna eduskunnan vierailijalistaista nousut keskustelu on vähintäänkin mielenkiintoista.

Itse olisin kuullut mielelläni enemmänkin erilaisia näkemyksiä ja ottanut vieraita vastaan, kuin tuskailnut sähköpostiin tukkivia erilaisia uutiskirjeitä. Kansallinen

lobbarirekisteri olisi kannatettava suunta sekä avoimuuden, että päätöksenteon tueksi. Varsinkin uudet edustajat pystyisivät hahmottaan rekisterin kautta oleellisia sidosryhmiä, joilta voisi saada arjen valiokuntatyöhön lisänäkemyksiä.

TULEVAISUUDEN PAINOALUEET

Koulutuksen ja kaupungistumisen merkityksen tiedostaminen, tasa-arvon puolustaminen, kestävä talouskasvu ja ympäristön huomioiminen päätöksenteossa ovat tosiasioita, joiden ymmärtäminen ja korostaminen avaavat menestyksen ovet tulevaan.

En käsittele tässä yhteydessä koulutuskysymyksiä tarkemmin. Hallitus on pystynyt tekemään paljon parjatuista koulutusleikkauksista huolimatta tärkeitä sisällöllisiä uudistuksia koulutuspolun jokaisen vaiheeseen aina varhaiskasvatuksesta elinikäiseen oppimiseen asti. Sivistyksen ja talouskasvun edistäminen hyvinvointiyhteiskunnassa tarvitsevat puolustajia jatkossakin.

Koulutuksella ja mediakriittisyyden opetuksella on keskeinen osa populistisen maaperän kitkemisessä. Nuorten sukupolvemme suhtautuminen populismiin osoittaa, että toivoa löytyy. Akateemisen koulutuksen saaneet ovat vähiten taipuvaisia populistiseen asennoitumiseen, ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta jääneet eniten.

En syvenny myöskään ulkopoliittikan kysymyksiin. Totean vain, että Suomen EU-politiikan linjassa on paljon terävöitettävää. On selvää, että pieni maa menestyy avoimuudella ja kansainvälistymällä.

Talouden tilanne ja rakenteelliset uudistukset

Kokoomus on perinteisesti mielletty valtionkassan kirstunvartijaksi ja talouspuolueeksi. Raha-asiat kuulostavat ehkä ylelliseltä, mutta realiteetit ovat raadollisia. Kaikki puolueet tietävät valtionalouden synkät lukemat. Eduskuntavaalien jälkeen käyttävät hallitusneuvottelut alkavat siten, että valtiovarainministeriö iskee hallitusneuvottelijoiden eteen talouden tunnusluvut. Neuvottelijat kuulevat myös muita talouden asiantuntijoita. Kyseiset kalvosulkeiset ovat pistäneet jokaisen joukkueen hiljaiseksi sekä vuoden 2011 että 2015 neuvotteluissa.

Positiiviset talouden uutiset ovat ruokkineet monien halua lipsua talouskurin tieltä. Vientinäkymät kasvavat aiemmin ennustettua paremmin. Koheneva kustannuskilpailukyky tukee viennin mahdollisuuksia. Myös investointien hyvä kierre on vah-

vistunut. Työllisyyden kannalta valoisa uutinen on, että yritykset luottavat tulevaisuuteen. Eurooppalainen esimerkki näyttää, että talouskasvu on parasta lääketta populistisia suuntauksia vastaan.

Valtion budjetti on ollut alijäämäinen yhtäjaksoisesti finanssikriisin jälkeen. Velkaa otetaan tänäkin vuonna 3,4 miljardia euroa, vaikka velkaa otetaan itse asiassa nyt vähiten vuoden 2009 jälkeen. Haasteemme on, että valtion talouden alijäämä ja velkasuhde pienenevät, mutta ainoastaan väliaikaisesti. Pitkän aikavälin kestävyysvaje vaivaa meitä edelleen. Kestävyyskyvyn ja työllisyystavoitteen saavuttamiseksi ei ole olemassa yhtä yksittäistä taikakeinoa. Suuret rakenteelliset uudistukset odottavat edelleen toteuttamista.

Eri intressitahot ja yksittäiset kansanedustajat ovat ehtineet äänekkäästi vaatimaan lisäyksiä kukin omia äänestäjiään miellyttävälle menoerälle. Puheita edistää myönteinen suhdannetilanne, joka johtuu piristyneestä maailmantaloudesta. Lähestyvät eduskuntavaalit eivät helpota tilannetta yhtään. Välinpitämättömyys tosiasioita kohtaan on vaarallisempaa kuin tiedostamattomuus. Nyt ei ole aika eturyhmäpolitiikoinnille tai siltarummutukseen. Valtion talous saadaan terveelle pohjalle ainoastaan määrätietoisella työllä eikä harhaisilla kuvitelmillä.

Perhevapaiden uudistaminen, paikallisen sopimisen edistäminen sekä yritystukien karsiminen ovat välttämättömiä toimenpiteitä. Sosiaaliturvan uudistamisessa on uskallettava edetä ripeästi ja työllisyyden parantamiseksi on tehtävä kaikki voitava.

Rakenteellisten muutosten lisäksi tarvitaan lukuisia pienempiä toimenpiteitä oikean kasvusuunnan vahvistamiseksi. Esimerkiksi panostukset varhaiskasvatukseen ja opettajien koulutukseen ovat tulevaisuuteen katsovia toimenpiteitä. Olen todella tyytyväinen siitä, kuinka kokoomus ja osittain myös muut puolueet ovat ryhtyneet puhumaan varhaiskasvatuksen ja vieläpä maksuttoman varhaiskasvatuksen tärkeydestä. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen kannustaa naisia töihin ja vähentää eriarvoisuutta.

Työvoimapalveluista on mainittava hyvänä esimerkkinä työttömien haastattelut, joilla on pystytty kannustamaan ja ohjamaan ihmisiä hakemaan töitä. Talouden kasvua hidastaa nyt se, että olemme tilanteessa, jossa yrityksillä on pulaa osaavista työntekijöistä. Esimerkiksi ulkomaisen työvoiman tarveharkinnan poisto olisi oleellinen tapa vahvistaa positiivista talouskehitystä. Työperäinen maahanmuutto korjaisi ikäjakautuksen vääristymää ja vastaisi huoltosuhteen heikkoon kehitykseen.

Suomeen tulee työ- ja elinkeinoministeriön mukaan vuosittain noin 6 000 työntekijää Euroopan ulkopuolelta.

Työnantajan on nykykäytännön mukaan osoitettava rekrytoidessaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta, ettei vastaavaa kotimaista työvoimaa ole tarjolla. Tarveharkinnan lupaprosessi kestää usein yli neljä kuukautta, mikä on lähes aina yrityksille liian pitkä aika, sillä yrityksille työntekijätarve on välitön. Monet startupit ja kasvuyritykset tuskailevat osaaajapulan takia. Työperäinen maahanmuutto on vapaampaa naapurimaissamme Ruotsissa ja Norjassa. Uudistus olisi osoitus kansainvälisille yrityksille, että meillä olisi halua tehdä maastamme joustava ja kilpailukykyinen.

Etenkin ammattiyhdistysliike on toistaiseksi suhtautunut ehdotukseen kielteisesti. SAK:n mielestä muutos heikentäisi työntekijöiden palkkakehitystä. On käsittämätöntä, että talouskasvua hidastetaan menneen maailman rajoitteilla. Ammattiyhdistysliike ja vasemmisto olivat syntyessään yksi kansainvälisyyden suurimpia äänenkantajia. Nyt ne ovat protektionismin suurimpia moottoreita ja rajojen rakentajia. Suomi menestyy osaamisen ja kansainvälisen kilpailukykyyn myötä.

Kaikkein suurin osoitus uudistusten vaikeudesta on aktiivimallista noussut huuto, jossa SAK on jälleen kunnostautunut. Tämä siitä huolimatta, että SAK on ollut itse valmistelemassa mallia. Aktiivimalli on yksittäinen uudistus, joka ei ratkaise Suomen koko työttömyysongelmaa. Se on kuitenkin askel oikeaan suuntaan ja kohti sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Kun Suomen huoltosuhde heikkenee, on aivan välttämätöntä, että yhä useampi tekee töitä edes osa-aikaisesti. Julkisuudessa riidellään työttömälle työnhakijalle asetetuista maltillisista vaatimuksista. Oppositiosakin varmasti ymmärretään, ettei Suomen talous yksinkertaisesti kestä yhtäaikaisesti heikkenevää huoltosuhdetta ja passivoivaa sosiaaliturvaa. Vaikealtakin tuntuvia ratkaisuja on pystyttävä tekemään.

Työn muuttuessa ammattiyhdistysliikkeeseen kohdistuu uusia paineita ja odotuksia. On selvää, että pirstalaisempi työelämä vaatii joustoa myös ammattiyhdistysliikkeeltä. Ehkäpä työn turvaamisen sijaan painopiste tulee siirtymään kokonaisvaltaisen toimeentulon sekä yhteiskunnallisen kuuluvuuden vahvistamiseen. Suomalainen työelämä on askeleen päässä seuraavasta murrosta. Työpaikkoja tulee jatkossa katoamaan, mutta itse työ ei tule katoamaan. Kun olosuhteet ovat oikeat, on työllä taipumus löytää uusi olomuoto. Uudet työpaikat syntyvät lähinnä

pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Nuorten yrittäjännon kasvu on erityisen arvokasta.

Kokoomus on ollut kuntavaalien jälkeen suosituin puolue kannatusmittauksissa, ja hallituksen politiikkaa on kuiskittu käytävillä kokoomusvetoiseksi. Jätän lukijalle pohdittavaksi kuinka kokoomusvetoista hallituksen politiikka on, jos kokoomukselle tärkeitä uudistuksia, kuten perhevapaaudistusta ei saada toteutettua. Osmo Soininvaara totesi aikoinaan osuvasti, että kokoomuksen kannatuksen tulisi olla yli kolmekymmentä prosenttia. Kokoomus ei edusta jotain tiettyä etu- tai viiteryhmää. Puolue ei tarkistuta työmarkkinalinjauksiaan Hakaniemessä eikä käy hake-massa itsetuntoa MTK:n ohjelmanpapereista.

Houkutus uudistusten vastustamiseen ilman vaihtoehtojen esittämistä on liian suuri. Opposition penkeilläkin tiedetään hyvin, että helppoja ratkaisuja ei ole enää tarjolla. Nykyisessä muodossa tuntemamme hyvinvointivaltion tulevaisuus nojaa ensisijaisesti korkeaan työllisyysasteeseen, jota aktiivimalli tulee tukemaan. Työpaikkojen kasvu ja uusiutuminen ovat lupaus tuleville sukupolville huomisen hyvinvointivaltiosta.

Työn ja työttömyysturvan yhdistämisestä tulisi tehdä joustavampaa. Tulevaisuuden työmarkkinoilla ei voida enää olettaa, että kaikki tienaisivat elantonsa kokopäivätyöllä. Työnteon, yrittäjyyden ja opiskelun on kuitenkin oltava aina toimetomuutta kannattavampaa. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä on vuosien saatossa palasista rakennettu, sekava ja byrokraattinen. Meidän on pysyttävä päivittämään työnteon kannustimia ja sosiaaliturvaa on kyettävä uudistamaan isolla kädellä.

Perustuslaki ja lainsäädännön kehittäminen

Perustuslakivaliokunnalla on perinteikäs ja arvostettu asema laillisuusvalvonassa. Arvostettu asema ei kuitenkaan voi tarkoittaa oletusta valiokunnan tai sen asiantuntijoiden erehtymättömyydestä. Perustuslakivaliokunnan onkin toiminnallaan ansaittava arvovalta yhä uudelleen päätösten rationaalisuudella ja avoimella keskustelulla. On selvää, että kansalaisten perusoikeuksista on pidettävä kiinni. Koko demokraattinen järjestelmämme on kuitenkin pullonkaulassa, jos muutama asiantuntija voi määritellä valiokunnan mietinnön sisällön.

Lainsäädännön taso on noussut esille etenkin sote-uudistuksen yhteydessä. Paremman sääntelyn kehittämistä on tehty vuosien ajan eikä kyseessä ole todellakaan

yhden hallituksen haaste. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa, joka on vuodelta 1994 todetaan, että valiokunta on tuolloin joutunut kiinnittämään huomiota hallituksen esityksissä ilmenneisiin puutteellisiin arvioidessaan lakiehdotusten käsittelyjärjestystä. Lisäksi valiokunta totesi jo tuolloin, että merkittävin yksittäinen syy lainvalmistelun tason viimeaikaiseen heikkenemiseen on valiokunnan käsityksen mukaan kiire. Kiinnostus lainsäädännön tasoa kohtaan lienee osoitus demokratian toimivuudesta.

Perustuslakivaliokunnan työkuorma on kasvanut huomattavasti viime vuosina, kun valiokunnan antamien lausuntojen määrä on moninkertaistunut. Työ ei ole eduskunnan kevyimmästä päästä, kun otetaan huomioon asioiden painoarvo ja valiokunnan asema perustuslain tulkitsijana. Valiokuntaan lähetetään lähes kaikki asiat, joita eduskunnassa on meneillään. Resursseja on vähän työmäärään verrattuna.

Puoluepolitisoituminen näkyy perustuslakivaliokunnan päätöksenteossa. Epäilen vahvasti, että poliitikko jättää puoluepoliittisen hattunsa sikseen, kun hän astuu valiokuntahuoneeseen. Kannatin perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtajana ulkopuolisen selvityksen teettämistä valiokunnan toiminnasta ja kannatan sitä edelleen.

Olisi oleellista selvittää pitäisikö jotkut asiat erottaa eduskuntatyöstä ja vaikuttavatko puoluepoliittiset näkökulmat perustuslakivaliokunnan päätöksiin. Perustuslakituomioistumen etujen ja haittojen painoarvot vaihtelevat puntarissa riippuen keskustelijoista ja ajankohdasta, mutta vaihtoehtoja on aika-ajoin perusteltua puntaroida.

Valtiosääntöoppineiden asiantuntijoiden osalta lienee syytä tarkastella paitsi asiantuntijoiden vähäistä määrää, ikä- ja sukupuolijakaumaa, myös tieteelliseen uraan liittyvää julkisuuspainetta ja asiantuntijoiden kuormittamista lainsäädännön ruuhkaisina aikoina. Maassamme on perustuslain hallitsevia asiantuntijoita vähän, ja suurin osa heistä on miehiä. Palkkiot eivät houkuttele tutkimaan perusoikeuksia, ja lakioppineille avautuvat paremmat työmahdollisuudet toisaalla. Tosiasiassa harvat valtiosääntöoppineet luovat perustuslakivaliokunnan tulkintalinjan jättäen vähän liikkumatilaa perustuslakivaliokunnan tulkintoihin.

Perustuslakivaliokuntaan kutsuttavien asiantuntijoiden henkilökuntaa tulisi laajentaa ja myös kuulemismenettelyä tulisi kehittää tukemaan valiokunnan työtä.

Näin valiokunnan jäsenet voisivat keskittyä heti oleellisten kysymysten arvioimiseen. Perustuslakituomioistuin voisi tuoda ammattipuolelle uudenlaista kunnianhimoa ja perustuslaillista osaamista.

Oikeuskanslerin tulisi toimia rohkeammin lainsäädännön laadun turvaamiseksi. Olisikin luontevaa, että oikeuskansleri osallistuisi nykyistä selkeämmin lainsäädännön valmisteluun lainvalmistelutyötä tukevan riippumattoman oikeuspalvelun tavoin. Tätä teemaa koskien oli ilo kuulla, että oikeusministeriö tiedotti tammikuun alussa asettavansa tammikuun lopussa työryhmän selvittämään oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välistä työnjakoa. Selvityksen taustalla on ajatus, että valtioneuvosto tarvitsisi työnsä tueksi oikeuskanslerin, jolla olisi nykyistä paremmat edellytykset antaa valtioneuvoston työlle oikeudellista tukea valtioneuvoston omana oikeuspalveluna.

Oikeuskanslerinviraston roolia tulee kehittää lainvalmistelutyötä tukevan, riippumattoman oikeuspalvelun suuntaan. Tämä mahdollistaisi, että ministeriöt voisivat tukeutua oikeuskanslerin apuun helpommin. Kynnys tulkinta-apuun lainvalmistelussa on nykyisin liian korkea.

Rohkeus on edistyksen edellytys. Suomen tarvitsemat isot rakenteelliset uudistukset tarvitsevat sujuvampaa hallintoa. Tärkeää on myös poliittisen ohjauksen oikea-aikaisuus sekä riittävä aika ja resurssit virkamiesvalmisteluun. Lainsäädännön laatua parantaisi ministeriöiden vahvempi keskinäinen yhteistyö sekä lainsäädännön arviointineuvoston lausuntojen huomioiminen.

Lainsäädäntöjohtajien virkojen perustaminen kaikkiin ministeriöihin on myös kannatettava suunta. Oikeusministeriön voimavaroja tulisi vahvistaa erityisesti valtiosääntöoikeuden ja julkisoikeuden kysymyksissä, jotta oikeusministeriö voi tukea tarvittaessa muita ministeriöitä lainvalmistelussa.

Tasa-arvo ei ole valmis

Minua on kohdeltu politiikassa lähes poikkeuksetta tasa-arvoisesti. Kaikki edustajat eivät ole olleet aina näin onnekkaita. Eduskunnassa ja politiikassa vallitsee edelleen vanhakantaisia käsityksiä. Eipä ole taidettu kertaakaan osoittaa miespuoliselle kansanedustajalle kysymystä siitä, että meinaako hän jättää eduskunnan perheenlisäyksen johdosta.

Suomalaiset naiset saivat äänioikeuden ensimmäisinä Euroopassa, ja vaalioikeuden ensimmäisinä maailmassa. Ensimmäisillä valtiopäivillä noin 10 % kaikista

kansanedustajista oli naisia – luku, johon kaikissa maailman maissa ei vieläkään yllätä. Suomea on pidetty tasa-arvon edistysmaana, ja ensimmäisten valtiopäivien jälkeen olemme ottaneet paljon edistysaskeleita kohti yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa. Syrjivää lainsäädäntöä on purettu järjestelmällisesti. Eilisen ei tule kuitenkaan tuudittaa ajatteluamme.

Euroopan komission vuonna 2017 julkaisemasta tasa-arvoon keskittyvästä barometristä käy ilmi, että jopa 40 prosenttia suomalaisista on sitä mieltä, että naisen tärkein tehtävä on huolehtia kodista ja perheestä. Ruotsalaisista vain 10 prosenttia on tätä mieltä. Vastaavasti 70 prosenttia on sitä mieltä, että tasa-arvo on jo saavutettu. Luvut ovat todellinen herätys siitä, että suomalaisten asenteissa on vanhakantaisuus. Edelläkävijyys tulee lunastaa joka päivä uudelleen.

Kuten jo todettua, niin politiikka on kieltä ja sanatkin ovat jo tekoja. Esimerkiksi eduskunnan puhemiehen nimityksestä käyty tunnepitoinen keskustelu on tästä hyvä osoitus. Olen jo pitkään ollut sitä mieltä, että lainsäädännön ja hallinnon kielestä kitkettäisiin kaikki sukupuolittunut terminologia.

Aikamme on valmis sukupuolineutraalimmalle sanastolle. Samaa mieltä on esimerkiksi suomen kielen lautakunta, joka on Euroopan neuvoston suosituksesta kannustanut sukupuolineutraaliin kielenkäyttöön etenkin lainsäädännössä ja hallinnossa tasa-arvon edistämiseksi jo vuodesta 2007. Toivottavasti eduskunnassakin vielä jonain päivänä puhutellaan rouva puheenjohtajaa rouva puhemiehen sijaan.

Politiikassa on valitettavasti edelleen liian monia sektoreita, jotka avautuvat naisille liian hitaasti. Poliitiikan sektorit ovat suorastaan sukupuolittuneita, kun katsoo valiokuntapaikkojen jakautumista. Turvallisuus-, ulko- sekä talouspolitiikka ovat olleet perinteisesti miesten läänittämiä tontteja ja ovat sitä edelleen yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Muistan elävästi hetken, kun pidin yhtä ensimmäisistä puheenvuoroistani puhujanpöntössä ja aiheena oli tuolloin turvallisuus. Salista kuului tuolloin kommentti: “kukas sinulle tuon puheen on kirjoittanut?” Aivan niin kuin nainen ei olisi voinut olla perillä ajankohtaisesta turvallisuuspoliittisesta keskustelusta.

Kiintiöillä on yhteiskunnassa oma merkityksensä, mutta en silti kannata erillisiä kiintiöitä valiokuntiin. Se koituisi pian ongelmalliseksi erityisesti pienten puolueiden osalta, kun eduskuntavaalien tulos ei vielä tuota tasa-arvoista edustusta suku-

puolten välillä, saati puolueiden sisällä. Näkemykseni on kuitenkin, että eduskuntaryhmien tulisi nykyistä paremmin painottaa sukupuolta yhtenä valiokuntapaikkojen jakokriteerinä. Puolueilla on vastuu ja velvollisuus edistää tasa-arvoa jokaisessa mahdollisessa tilanteessa.

Ajat ja asenteet muuttuvat onneksi. Tasa-arvotyössä ei ole koskaan pistettä, jossa kaikki olisi valmista. Yhteiskunta kehittyy jatkuvasti ja ihmiset muuttuvat yhteiskunnan mukana. Siksi on erityisen tärkeää pitää jatkossakin huoli siitä, että yhdenvertaisuuden periaatteet ovat mukana kaikessa lainsäädäntötyössä, päätöksenteossa ja puolueiden toiminnassa. Mielestäni kokoomuksen tulisi olla niinkin edelläkävijä tasa-arvokysymyksissä. Esimerkiksi puolue voisi lopettaa erillisen naisten liiton.

Kaupungistuminen tapahtuu nyt

Kaupungistuminen ei ole uskon asia, vaan globaali megatrendi. Elinkeinorakenteen muutos johtaa asumisrakenteen kehitykseen. Ilman metropolialueen ja suurten kaupunkien elinvoimaisuuden edistämistä ja hyödyntämistä maamme talous ja työllisyys eivät nouse kestävästi.

Aluetaloudellisten tutkimusten perusteella tiedetään, että kaupungistumisen, talouskasvun ja tuottavuuden välillä on positiivinen yhteys. Kaupunkialueiden väkiluku on lisääntynyt 720 000 henkilöllä ja työpaikkojen määrä noin 200 000 vuosina 1990–2015. Eikä tässä vielä kaikki. Digitalisaatio ja uudet teknologiat voivat jopa vauhdittaa kaupungistumista.

Valitettavasti keskustan piiristä on esitetty ajatuksia kaupungistumisen jarruttamisesta tai suoranaisestä estämisestä. Pääministeri Sipilä on todennut uskovansa kaupungistumisen virran kääntyvän. Keskustan kansanedustaja ja varapuhemies Mauri Pekkarinen taas esitti budjettiriihen yhteydessä, että hallituksen tulisi estää kaupungistumista. Lausuntoja on paikkailtu myöhemmin toteamalla, että keskusta ei aseta kaupunkeja ja maaseutua vastakkain. Mitä kertoo se, että hallitusohjelmassa on 20 000 sanaa, mutta ei yhtäkään mainintaa kaupungistumisesta?

Paikallis- ja aluehallinnon välinen työnjako uhkaa jäädä epäselväksi maakuntien määrän johdosta. Tulevaisuuden kasvu ja vetovoimaisuus nojaa vahvoihin kaupunkiseutuihin, mutta maakuntauudistus uhkaa viedä kehitystä väärään suuntaan. Hallituksen tulisi tunnistaa kaupungistumisen tosiasiat. Aktiivinen ja elinvoimai-

nen metropoli toimii globaalitaloudessa koko maan kehityksen veturina ja luovuuden lähteenä. Metropolimme kilpailee maailman muiden metropolien kanssa liiketoiminnasta, osaamisesta ja uusista menestystarinoista.

Kun kansantalouteen haetaan tuottavuutta, sitä löytyy väestöltään monipuolisista ja tiheään rakennetuista kaupungeista ja etenkin pääkaupunkiseudulta. On katteetonta luvata ja kansantaloudellisesti kestäväntä tavoitella yhtä tasaista kehitystä kaikkialle. Ilman metropolialueen ja suurten kaupunkien elinvoimaisuuden edistämistä ja hyödyntämistä maamme talous ja työllisyys eivät nouse kestävästi.

Jos maamme seuraa Ruotsin rakennekehitystä, niin vuoteen 2030 mennessä 500 000 – 600 000 suomalaista muuttaa kaupunkeihin. Muuttovoitto kohdistuu ennen kaikkea yliopistokaupunkeihin. Tuottavuus syntyy siellä, missä on koulutettua työvoimaa. Suuri osa tulevaisuuden työpaikoista syntyy näiden kasvukeskusten ympärille.

Lisäksi kaupungit toimivat alustoina täysin uusien ammattien ja työnkuvien syntymaastona. Kasautumishyödyt ja tiheys tarjoavat kaupungeille hyötyä suhteessa harvemman väestöpohjan alueisiin. Historiallisesti katsottuna innovaatiot ovat syntyneet siellä, missä on ollut tarvittava määrä ihmisiä. Teollinen vallankumous lähti kaupungeista, minkä jälkeen kaupungistumisen muutosvoima on ollut pysäyttämätön.

Kaupungistuminen asettaa uudenlaisia haasteita kaavoitukselle ja tonttipolitiikalle. VTT:n vuonna 2016 teettämän selvityksen mukaan pääkaupunkiseudun asuntotuotanto ei ole pysynyt kasvun mukana ja kaupunkiseudulle on syntynyt noin 20 000 asunnon vaje. Pääkaupunkiseudulle pitäisi rakentaa noin 14 000 asuntoa vuosittain, mikäli kaupungistuminen jatkuu samaa tahtia ja aiempi vaje halutaan kuroa umpeen. Pahimmillaan asuntopula hidastaa pääkaupunkiseudun ja siten koko maan talouskasvua. Seuraavassa hallitusohjelmassa olisi oleellista tuoda kaupungistuminen kantavaksi teemaksi osana hallituksen reformeja.

Sote — politiikan ikiliikkuja?

Sote-uudistuksen ydinperiaatteen on oltava paremmat palvelut, ei aluehallinnon paisuttaminen. Metropolialueen verotuloihin perustuvaa, jo nyt korkeaa, valtionosuuksien tasausta ei saa enää kiristää eikä alueen kustannusrasitetta kasvattaa. Kaavailtujen maakuntien roolia kaupunkien rinnalla on selkeytettävä. Kaupunkien elinvoimaisuudesta ja elinkeinopolitiikan onnistumisesta tulevat myös verorahat

sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittamiseen. Kaupunkialueilla on myös omia erityishaasteita, jotka on tunnistettava ja joihin on kaupunkipolitiikassa hallituksen etsittävä vastauksia.

Asiantuntijat ovat pitäneet alle 200 000 asukkaan maakuntien kantokykyä riittämättömänä. Suunnitelluista maakunnista vain 8 maakuntaa pääsisi yli kestävän väestörajan. Palvelujen yhdenvertainen saatavuus 18 alueen maakuntamallissa toteutuisi arvioiden mukaan ainoastaan tyydyttävästi, kun saatavuus olisi vielä 12 alueen mallissakin erinomainen. On huolestuttavaa, että keskustan entinen ministeri Juha Rehula on myöntänyt, että suuret ja väkirikkaat maakunnat ovat uudistuksen häviöjä. Toisin sanoen osa maakunnista on jäämässä auttamatta liian pieniksi suhteessa niiltä vaadittaviin tehtäviin.

Uudistuksen kivijalaksi on poliittisista syistä otettu pienet maakunnat, eikä mallia ole rakennettu huomioimaan jättimäistä Uuttamaata, joka on 18 joukossa jo mittasuhteidensakin vuoksi omalaisensa alue ja muutoksen onnistumisen kannalta lopulta ratkaisijan roolissa. Jos uudistusta ei saada onnistumaan Uudellamaalla, ei se onnistu missään.

Tämän takia on äärimmäisen tärkeää vielä näin loppusuorallakin huolella analysoida vielä valtakunnan tasolla tämän megalomaanisen fuusion onnistumisen mahdollisuudet ja realismisuus muun muassa työvoiman ja omaisuuksien siirtymien, palkkauksen ja työpaikkakäytäntöjen harmonisoimisen, järjestelmien yhteensovittamisen, rahoituksen riittävyden, päätöksenteon sujuvuuden, asiakkaiden palveluketjujen jatkuvuuden ja selkeyden sekä muutoksen johtamisen ja uuden organisaation johtamisen näkökulmista.

Uudellamaalla asuu 1,6 miljoonaa ihmistä, mikä asettaa aivan erilaiset raamit koko maakuntahallinnon suunnittelulle ja ennen kaikkea toteutukselle. Uudenmaan tapauksessa kyse on metropolimaakunnasta, jonka toimiminen edellyttää lainsäädännössä ja rahoituksessa erityistä huomiota.

Jos maakuntamalliin ollaan lopulta päätymässä, niin Uudellamaalla olisi syytä lähteä liikkeelle mieluiten kolmen, vähintään kahden vaalipiirin taktiikalla, joka antaisi mahdollisuuden Helsingin kehyskunnille saada alueen väestöä paremmin vastaava edustus. Kahden vaalipiirin mallissa vaalipiiriraja voisi laittaa luontevasti vastaamaan eduskuntavaalien vaalipiirijakoa.

Toinen vaihtoehto olisi alueen jakaminen pääkaupunkiseutuun ja muuhun Uuteenmaahan, joka on rajaus käytännön tasolla yllättävän monissakin asioissa. Tämä

jako tarjoaisi alustan ratkaista myös vuosia vellonut dilemma pääkapunkiseudun suurten kaupunkien yhdistämisestä.

Maakuntauudistuksessa maakuntien määrästä on tehty poliittinen sopimus, mutta katsotaan asiaa mistä näkökulmasta tahansa, on selvää että kaavailtu 18 maakunnan malli voi olla korkeintaan siirtymävaiheen ratkaisu. Aluetieteen, soten, perustulain ja talouden asiantuntijat ovat pitäneet toistuvasti 18 maakunnan määrää liian suurena. Myös hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa todetaan, että asiantuntija-arvioinnin perusteella palveluiden järjestäjien määrä jää liian suureksi.

Syksyllä 2017 Uudenmaan maakunta kutsui koolle ns. "erityisen vastuulliset" maakunnat, eli yliopistosairaaloihin pohjautuvat erva -maakunnat. Syntyi yhteisö, jota kutsutaan tuttavallisesti nimellä R5 (Regions 5). Kokoontumisissa kyse ei ole millään muotoa kapinasta, vaan realismista. Työnjako on leveämpien harteiden turvaamiseksi väistämätöntä ja evoluutioon on syytä varautua, jopa melko nopealla aikataululla.

Sote-uudistuksen läpiviemiseksi on toisinaan esitetty puoluerajat ylittävää parlamentaarista valmistelua. Puoluerajat ylittävä päätös tulee kuitenkin olemaan toiveunta. Tämä eduskunta on kunnostautunut lähinnä puhumaan parlamentaarisista työryhmistä, kun tarkoituksena on vesittää uudistuksia.

Oppositio puolueet ovat tarjonneet tällä hallituskaudella lääkkeeksi parlamentaaristen työryhmien perustamista. Porin SuomiAreenan aurinkoinen sää sai Vihreiden puheenjohtaja Touko Aallon vaatimaan jopa komitealaitoksen palauttamista. Aallon ajatus komiteatyöstä, samaan aikaan kun puolue on uhonnut soten kaatamista, osoittaa umpikujan johon ajatus johtaa. Komiteoista päätettiin luopua aikoinaan niiden hitauden takia. Sanonta "komitean suunnittelema hevonen näyttää enemmän kamelilta kuin hevoselta" ei ole myöskään syntynyt tyhjästä. Ministeriöiden asettamat työryhmät ja selvityshenkilöt ovat korvanneet komiteatyön. Valmistelusta on tullut tehokkaampaa ja joustavampaa. Ei yhteiskuntaa voi uudistaa käsijarru päällä.

Sotesta on tehty mielikuvatasolla asia, joka on nyt vain saatava ratkaistua, jotta yhteiskunnassa asiat loksahdavat paikalleen ja päästään eteenpäin. Mitä pidemmälle asia on edennyt, sitä vahvemmin mieleen on tullut Samuel Beckettin näytelmä *Huomenna hän tulee*. Jos tämä hallitus ei saa sotea valmiiksi, niin kuinka väärässä ovat ne, jotka ajattelevat että suurin siitä seuraava ongelma on puolueille koitava mielikuvatappio?

Itse toivon, että ratkaisussa onnistutaan ja että aikataulut pitävät. Seuraavalla hallituksella on työlistallaan nimittäin jo paljon muutakin – kuten sosiaaliturvan uudistus, joka alkaa olla kiireellisyydessään sotien luokkaa. Jos joku on varmaa, niin se että hallitusneuvotteluista tulee jälleen pitkät ja hankalat. Ideologisesti yhtenäisen hallituksen kasaaminen on monipuoluejärjestelmässämme vain unelma.

TULEVAISUUDEN MUISTILISTA

Eduskuntatyössä vauhti ja imu koukuttavat ja yhtäkkiä hätkähtää siihen, että viikko, kuukausi tai 10 vuotta on kulunut. Elämä myrskyn silmässä yhteiskunnan tuulisimmalla mäellä, Arkadianmäellä antaa paljon mutta vie myös veronsa. Kansanedustajan työtä voisi moneltakin osin verrata rock-muusikon työhön, tosin sillä erotuksella, että puheen jälkeen harvoin pyydetään vetämään encore.

Olen oppinut kantapään kautta ja seurannut läheltä, miten helposti elämän tasapaino voi eduskuntatyössä vääristyä ja houkutukset vievät mukanaan. Etenkin kannan huolta heistä, jotka tulevat pitkästä matkasta valtiopäiville ja ovat viikot erossa perheistään. Kliseisesti elämä on opettanut arvostamaan perusasioita; unta, liikuntaa, perhettä, ystäviä ja kulttuuria.

Uskon edelleen samoin kuin politiikkaan lähtiessäni: tehokkain tapa vaikuttaa asioihin on järjestelmän sisällä, ei barrikadeilla. Siksi suosittelen mahdollisimman monille edes jonkinlaista kokemusta yhteiskunnallisesta päätöksenteosta. Tapahuu se sitten oppilaskunnissa, edustajistoissa, luottamusmiesjärjestelmässä, kunnallispolitiikassa, maakunnallisesti tai valtakunnan tasolla. Mitä tahansa teetkin, on hyödyllistä ymmärtää millä tavoin päätöksentekojärjestelmämme todellisudessa toimii.

Tässä vaiheessa kuuluisi kai sanoa, että mitään en kadu ja päivääkään en vaihtaisi, mutta se olisi poliitikon puhetta. Elämää eletään hetkessä ja päätöksiä tehdään sen hetkisen parhaan tiedon varassa. Opiksi on aina syytä ottaa, mutta jälkiviisaus tekee harvoin ketään viisaammaksi. Uskon, että elämä on antoisinta silloin, kun siihen mitä tekee, heittäytyy täysillä. Vaalikauden mitta – neljä vuotta – on niin lyhyt, että vauhdinottoon ei ole aikaa.

Toivotan seuraajilleni ja eduskuntatyössä jatkaville sekä eduskunnan laajalle henkilökunnalle voimia ja viisautta vaativassa työssänne. Ja varautukaa yhteydenottoihin, sillä Suomen suurimman kunnan, Nurmijärven kunnanjohtajalla saattaa olla aika-ajoin asiaa. Seuraavaksi vielä yhteenvetona muutamia ajatuksia pohdittavaksi.

Kansanedustajalle

- Poliitikassa palkitaan sitkeydestä. Jos tyytyy, niin hyytyy.
- Älä jämähä – poliittinen painoarvo mitataan kentällä, ei kabineteissa.
- Ole *somempi*. Seuraa mitä Hjällis tekee. Kansanedustajien on pystyttävä hyödyntämään uusia viestinnän muotoja.
- Poliitikka on retoriikkaa. Muista pitchaus ja hissipuheet, tarinat sekä etenkin kaskut.
- Syvenny, ahkeroi, innostu, argumentoi, verkostoidu – mutta muista myös elää.

Eduskunnalle

- Kansanedustajien määrän tarkoituksenmukaisuutta tulisi tarkastella.
- Eduskunnan istuntoviikkojen aikataulut tulisi rytmittää uudelleen.
- Valiokuntien tulisi lisätä julkisia kuulemisia sekä yhteiskuulemisia.
- Eduskunnan täysistuntoihin tulisi tuoda lisää nopeatempoisia debatteja.
- Resursseja tulisi kohdistaa entisestään avustajajärjestelmään.
- Myös oppositiojohtajat tarvitsevat omat erityisavustajansa.
- Perustuslakivaliokuntaan tarvitaan laajempi joukko asiantuntijuutta.
- Puhemies on puheenjohtaja. Eduskunnassa on huomioitava sukupuolineutraali terminologia.
- Sukupuolineutraali kielenkäyttö on huomioitava myös lainsäädännössä.
- Tasa-arvotyö on vietävä erillisistä naisten liitoista koko puolueiden toiminnaksi.

Yhteiskunnalle

- Perustuslakituomioistuimen perustamisesta tulee tehdä selvitys.
- Seuraavan hallituksen suurin haaste tulee olemaan sosiaaliturvan kokonaisuudistus.
- Kaupungistumisen voimavarat on tunnistettava ja esteet kaupungistumisen tieltä on purettava. Hallituksen on annettava kaupunkipoliittinen selonteko.
- Perhevapaaudistus on toteutettava välittömästi.
- Paikallista sopimista on edistettävä.
- Yritystukia on pysyttävä karsimaan. Resursseja kohdistettava koulutukseen.
- Ulkomaisen työvoiman tarveharkinnasta on luovuttava.
- Maakuntien määrä voi olla ainoastaan siirtymäratkaisu.

